

Generalitat de Catalunya

Departament de Cultura

Direcció General del Patrimoni Cultural

Servei del Patrimoni Arquitectònic

EXPEDIENT DE DECLARACIÓ
BCIN - MONUMENT HISTÒRIC
PAVELLÓ ALEMANY

BARCELONA (Barcelonès)

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural
Servei del Patrimoni Arquitectònic

Servei del
Patrimoni Arquitectònic

EXPEDIENT DE DECLARACIÓ
BCIN - MONUMENT HISTÒRIC
PAVELLÓ ALEMANY

BARCELONA (Barcelonès)

1. PREÀMBUL I OBJECTIUS

2. MEMÒRIA

- 2.a. Memòria històrica i arquitectònica
- 2.b. Estat de conservació
- 2.c. Bibliografia

3. NORMATIVA

- 3.a. El monument. Definició i delimitació
  - 3.a.1. Criteris d'intervenció
- 3.b. Normativa
  - 3.b.1. Marc legal
  - 3.b.2. Règim d'autoritzacions del Departament de Cultura

4. ANNEX

- 4.a. Documentació planimètrica
- 4.b. Documentació fotogràfica

1. PREÀMBUL I OBJECTIUS

L'edifici objecte d'aquest expedient de declaració com a bé cultural d'interès nacional, en la categoria de monument històric, és l'edifici anomenat Pavelló Alemany (1928-1929), reconstruït l'any 1986 i situat a l'Avinguda Marqués de Comillas s/n de Barcelona, a la comarca del Barcelonès.

L'interès del monument ve motivat per ser portador d'uns valors històrics, artístics i culturals que el fan mereixedor de gaudir d'una protecció adient.

Es tracta d'un edifici singular, no tan sols dins del context de l'arquitectura moderna, sinó també de la pròpia obra de l'autor, Ludwig Mies van der Rohe (1887-1969). És potser una de les realitzacions que més caracteritzaven la manera tan personal i creativa amb què Mies afrontava els projectes durant la seva etapa europea.

Tot i la seva concepció dins del marc de l'Exposició Universal de Barcelona del 1929, no es tracta d'una de les construccions efímeres que caracteritzen aquests esdeveniments, sinó que inclou dins del projecte les condicions i valors del seu emplaçament (construït tot ell amb motiu de l'Exposició Universal). Actualment aquestes condicions de l'entorn es conserven degut a la vigència de la zona com a Fira de Barcelona i gràcies a l'enderrocament de l'antic edifici de l'INI que s'havia construït entre el Pavelló Alemany i la font de'n Buigas sense considerar les seves condicions d'emplaçament.

D'acord amb el que s'ha esmentat abans, la protecció derivada de la declaració com a bé cultural d'interès nacional respectarà escrupolosament els valors arquitectònics i històrics de l'edifici, i no alterarà mai l'estructuració física, espacial, estilística i decorativa dels seus elements.

Per la seva ubicació en un espai obert que forma part dels terrenys de la Fira de Barcelona i per la proximitat de la fàbrica Casaramona, edifici declarat BCIN, no es considera necessari complementar la protecció ambiental del Pavelló Mies van der Rohe amb la delimitació d'un entorn de protecció.

2. MEMÒRIA

2.a. Memòria històrica i arquitectònica

Ludwig Mies van der Rohe (1886-1969) neix a Aachen, Alemanya. Realitza el seu aprenentatge a les canteres, al costat del seu pare paleta i més endavant a l'estudi de Peter Behrens, on coneix a Walter Gropius i, durant un breu període de temps, a Le Corbusier. Durant la seva joventut rep la forta influència de Schinkel, el 1910 es produeix el descobriment de Wright, més tard es donen els contactes amb Holanda. Durant la postguerra s'adhereix al Novembergruppe i al revolucionari "Consell del treball en pro de l'art", on dirigeix la secció d'arquitectura des del 1921 fins al 1925, preparant quatre exposicions; el 1922, trobada decisiva amb Theo van Doesburg, cap de De Stijl, i amb El Lissitzky, que preparava una revisió suprematista i constructivista a Berlín. Figura entre els Redactors de la revista "G" (de Gestaltung, acció creadora), que va aparèixer des del 1923 fins el 1924; pren part a Der Ring, associació organitzada per a combatre l'ostracisme burocràtic en el moviment modern; el 1926 passa a ser vice-president del Deutscher Werkbund. Aquesta organització havia promogut una primera exposició a Colònia el 1914, famosa pel teatre de Van de Velde i el pavelló industrial de Gropius; el 1927 Mies planifica la segona a Stuttgart, mobilitzant als millors arquitectes europeus per a projectar les cases de la Weissenhofsiedlung. Es director del Bauhaus a partir de 1930. Els nazis de Dessau l'obliguen a traslladar l'escola a Berlín i a tancar-la definitivament a la tardor de 1933. L'any 1937, sota la dictadura hitleriana, emigra als Estats Units. Dirigeix l'escola d'arquitectura del Armour Institute de Chicago i, posteriorment, l'Illinois Institute of Technology. Son molt pocs els seus escrits i, durant el període europeu, molt pocs els seus edificis.

L'historiador Bruno Zevi, que ha valorat la figura de Mies van der Rohe dins del marc cultural del seu temps a partir d'una investigació sobre van Doesburg que el va conduir a la publicació del llibre "La poètica del Neoplasticisme", assegura que les relacions entre Mies van der Rohe i el moviment holandès han estat ocultades o desvaloritzades pels seus historiadors.

Segons Bruno Zevi, si es reconstrueix la vida de Mies fins el 1918 i després s'estudien les obres de la postguerra, ens adonem d'un formidable salt, d'un gran canvi. El Mies de 1914 i el Mies de 1920 semblen homes totalment diferents. El lligam entre els dos ve donat per la decisiva influència de De Stijl que es torna per aquest motiu el més important antecedent cultural del geni del Pavelló de Barcelona.

Les exposicions del Novembergruppe, la visita de Theo van Doesburg a Berlín, la revista G i la col·laboració amb Richter (editor de G i membre oficial de De Stijl), els ressons de la influència exercitada pel cap de De Stijl a Weimar permeten a Mies conèixer a fons la poètica del neoplasticisme i apoderar-se d'ella. La lliçó fonamental del moviment -la descomposició de la caixa edificada en plans lliures- és immediatament apresada per ell, i mai més oblidada.

El 1927, al pavelló de la indústria vidriera de l'Exposició del Werkbund a Stuttgart Mies realitza la primera obra mestra neoplàstica, premisa del Pavelló de Barcelona. A Stuttgart els murs no existeixen o són diafragmes aïllats de materials diferents sobre els quals es recolza, sense gravitar, el cel ras. El color està al servei de l'arquitectura, com havia ensenyat van Doesburg; el pis és de linoleum blanc o negre, les parets són de vidre transparent o gris opac o esmerilat, la taula és de fusta rosada, les cadires blanques o negres.

Al Pavelló de Barcelona, situat a l'Avinguda Marqués de Comillas s/n de Barcelona, el problema volumètric del neoplasticisme es dissol en una visió espacial. Mies no té necessitat, com van Doesburg o Rietveld, de partir d'una caixa constructiva, per després dissociar les arestes, diferenciar les parets, tallar aquestes en rectangles més o menys sobresortints i variadament colorejats -tota una feina en el fons epidèrmica que deixa inalterat el ritme espacial interior. Per a Mies la caixa no existeix, per tant és inútil molestar-se tant en disgregar-la. Ell comença per un espai universal, continu, ininterromput entre exterior i interior. Aquest espai no es troba tancat dins de quatre parets, sinó que es canalitza en fluències mitjançant lliures plan divisoris que, estenent-se més enllà de les làmines del terra i el sostre, estableixen un col·loqui incessant entre espai canalitzat i espai circumdant, obrint al primer infinites perspectives. El concepte mateix de l'ambient tradicional, d'un espai tancat dins de sis plans, és derrotat en nom d'una continuïtat de fluències espacials. Neoplasticisme? Si, però filtrat a través de la intuïció d'un geni que tradueix els problemes de recerca volumètrica en creacions espacials. L'edifici, encarregat pel govern alemany, va ser projectat el 1928, construït el 1929 i desmantellat després de l'Exposició Internacional.

L'experiència de la reconstrucció del Pavelló Alemany, portada a terme el 1986 segons projecte del 1981, pels arquitectes Ignaci de Solà Morales, Cristian Cirici i Fernando Ramos, ha permès aprofundir en el material gràfic i crític existent sobre aquest edifici. Segons els seus autors, el que va fer més difícil la restitució del projecte per al Pavelló Alemany de Barcelona va ser precisament la seva inexistència. Aquesta no ha de ser entesa en el sentit que els documents que el formaven s'haguessin perdut, sinó que degut a les pressions, presses i canvis d'última hora no pot parlar-se en cap moment d'un estadi definitiu ni del projecte ni de l'edifici. Wolf Tegethoff ha confrontat cuidadosament les diverses informacions que permeten recomposar de manera versemblant el procés de definició de l'edifici des dels primers treballs a finals de 1928 fins que l'oficina tècnica de Mies es trasllada a Barcelona el febrer de 1929.

Una de les causes de l'impacte produït pel Pavelló Alemany va ser la qualitat dels seus materials. Els periodistes de l'època parlen dels reflexos, de les lluentors, de la perfecció i de l'alta tecnologia que els materials del Pavelló Alemany demostren. Des dels primers dibuixos analitzats no sembla que Mies van der Rohe tingués massa dubtes respecte de la presència de l'aigua, el vidre i el marbre com a superfícies bàsiques que donessin caràcter a l'edifici. Podem dir que la base de l'edifici i els seus principals murs definitoris estan resoltos amb lloses de travertí romà. Els murs de travertí estan formats a base d'una doble llosa de 3 cm d'espessor amb una estructura metàl·lica portant al seu interior. Aquest sistema és també el que s'utilitzava per a la formació de les parets de marbre verd (marbre verd de Tinos i marbre verd dels Alps) i les d'ònix doré. Al costat

d'aquests materials petris s'han de considerar els vidres de diferents colors i de grans dimensions que tancaven l'edifici. Vidre transparent, verd, gris i esmerilat eren els colors que entraven en joc i en contrast, tancant els límits d'un mateix espai. Si a això afegim la lluentor dels acers cromats de les carpinteries i del carenatge de les columnes cruciformes i la capacitat reflectant de l'aigua dels estanys, un d'ells -el menor- recobert de cristal·lina negra, podem imaginar que l'efecte de modernitat i pulcra tecnologia no estava tant en la novetat dels materials com en l'audàcia del seu ensamblatge, i en la radicalitat tècnica del seu ús en grans superfícies i en formes geomètriques simples i elementals. Quant a l'execució i a les tècniques de construcció utilitzats per dur a terme l'edifici, es coneixen un nombre abundant de detalls tècnics a través de plans, descripcions i valoracions pressupostàries que es recullen a la correspondència i als documents conservats en el Mies van der Rohe Archive de Nova York. Per a la construcció del podi de basament es va utilitzar la volta catalana. La cimentació es va fer a base de reblert d'una rasa perimetral amb formigó en massa sobre el qual descansava un tramat de bigues de ferro laminat de perfil normal on es recolzaven longitudinalment les voltes a la catalana i on s'ancoraven els pilars cruciformes als punts corresponents. Quant a les estructures portants dels murs i dels plans de coberta, totes estaven resoltes amb un tramat a base de perfils normalitzats d'acer laminat. Els quatre perfils d'angle formant una creu, tal com anys més tard els va dibuixar Blaser al seu llibre, van ser el sistema de definició dels vuit pilars de sustentació de la coberta del Pavelló pròpiament dit, sense atribuir als murs una funció portant, sinó separant-los per mostrar la seva pura funció de tancament i de divisió espacial. Sobre els vuit pilars descansava un entramat de jàsseres IPN-210 que havia de formar la retícula de suport horitzontal de la coberta. Segons els autors de la reconstrucció, aquesta solució d'una coberta plana sustentada per un nombre reduït de recolzaments puntuals, en el cas de Barcelona tan sols va estar esbossada i només al llarg de tota la seva obra americana arribarà a un repertori de solucions estètica i tècnicament congruents.

Malgrat la difusió que les imatges del Pavelló Alemany han tingut des de la seva construcció, res ha contribuït tant a la fixació d'una imatge del seu disseny i a la pervivència del seu nom com el mobiliari que Mies van der Rohe va dissenyar expressament per a aquella ocasió i que és conegut amb el nom de "Barcelona". Al catàleg sobre el mobiliari realitzat per Mies van der Rohe, Ludwig Glaeser insisteix en la importància que va tenir en l'arquitecte la seva relació professional i personal amb la interiorista Lilly Reich. La mútua col·laboració, que va començar amb la pertinença d'ambdós al Werkbund, els va portar a una certa especialització en el disseny d'interiors i, molt especialment, al disseny d'instal·lacions efímeres per a l'exhibició comercial de productes en exposicions, fires i escaparats (inclosa la de Barcelona). Va ser des de l'exposició de la Weissenhof a Stuttgart quan Mies es va incorporar a la tendència febril entre els arquitectes d'avantguarda de produir prototipus relacionables amb la seva possible producció industrial. Si els tallers de la Bauhaus eren des de feia uns anys el lloc de trobada d'aquests experiments, no és menys cert que la multiplicació de propostes a les escoles del Werkbund, Vuhutemas i Wiener Werkstätte, constituïen un constant estimul per a la innovació i la difusió de les noves idees. Entre aquestes, la més afortunada va ser l'aplicació de l'estructura tubular metàl·lica per a la creació d'un element lleuger de suport sobre el qual instal·lar seients i respallers realitzats amb materials lleugers.

Va ser Mies van der Rohe el primer qui, després de realitzar els prototipus M.R. per a l'exposició d'Stuttgart, va patentar i comercialitzar els seus primers dissenys. En el cas de Barcelona el mobiliari no es va pensar per produir en sèrie, sinó per a la cerimònia d'inauguració del Pavelló i per tant l'apertura de la representació de la jove República de Weimar en un certamen internacional portada a terme entre el rei i la reina d'Espanya, que acudirien amb la màxima formalitat per a presidir l'acte.

A començaments de 1930 es va plantejar el futur del Pavelló, que finalment es va desmantellar.

La idea de reconstruir el Pavelló Alemany de l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929 es remunta a l'any 1959 quan el Grup R, a través del seu secretari Oriol Bohigas, es dirigeix a l'arquitecte Mies van der Rohe proposant-li la seva reconstrucció. La resposta de l'autor va ser afirmativa, però no va ser fins el 1981 que es va prendre la decisió d'encarregar el projecte finalment executat als arquitectes Ignaci de Solà Morales, Cristian Cirici i Fernando Ramos, organitzant-se simultàniament els contactes nacionals i internacionals que possibilitessin dur-lo a terme amb les màximes garanties de rigor científic i d'acceptació per part de la opinió pública especialitzada en el món de l'arquitectura i de l'art contemporani.

2.b. Estat de Conservació

Pavelló Alemany, a Barcelona

	Materials	Bo	Regular	Dolent
Fonaments				
Elem. Verticals	Pilars metàl·lics	X		
Elem. Verticals	Murs	X		
Elem. Horitzontals	Llosa formigó			
Cobertes	Zinc	X		
Tancaments	Pedra natural	X		
Tancaments	Vidre	X		
Altres				

OBSERVACIONS

2.c. Bibliografia

- CLIMENT, Eliseu T. **"A l'ombra de Victòria Eugènia"**
TEMPS, Any XIV, n. 666 (24 Març 1997), p. 76-82
- CONSTANT, Caroline **"The Barcelona pavilion as landscape garden: modernity and the picturesque"**
AA files.-- N. 20 (Aut. 1990), p. 46-54
- "Il Padiglione di Barcellona e l'arte di dimenticare"**
CASABELLA.-- Anno LVI, n. 592 (Lug.-Ago. 1992), p. 46-51
- MACKAY, David **"De la revolució espartaquista al pavelló de Barcelona"**
SERRA D'OR, Any X, n. 109 (Oct. 1968), p. 63-65
- BONTA, Juan Pablo **"Anatomía de la interpretación en arquitectura: reseña semiótica de la crítica del Pavellón de Barcelona de Mies van der Rohe"**
Barcelona : Gustavo Gili, DL 1975, 127 p. : il. ; 26 cm
- CALZA, Gianni **"Mies van der Rohe, il padiglione di Barcellona"**
/ fotografie di Federico Brunetti, Firenze : Alinea, 1989
- CASALS, Lluís **"Reflexions Mies : Pavelló Mies Van der Rohe, Barcelona"**
Menorca ; Barcelona : Triangle Postals, DL 1998
- "El Pavelló Alemany de Barcelona d'en Mies van der Rohe"**
Arxiu de la Fundació Pública del Pavelló Alemany de Barcelona de Mies van der Rohe
- "El Pavelló Alemany de Barcelona de Mies van der Rohe : 1929-1986"**
Barcelona : Fundació Pública del Pavelló Alemany de Barcelona de Mies van der Rohe : Ajuntament de Barcelona, 1987
- "Mies van der Rohe: German Pavilion, International Exposition, Barcelona, Spain, 1928-29 (reconstructed 1986): Tugendhat House, Brno, Czecho, 1928-30"** / edited and photographed by Yukio Futagawa ; text by Fritz Neumeyer, Tokyo : A.D.A. Edita, cop. 1995
- "Mies van der Rohe: architecture and design in Stuttgart, Barcelona, Brno"** / [editors: Alexander von Vegesack, Matthias Kries]
[Weil am Rhein] : Vitra Design Museum ; [Milano] : Skira, cop. 1998
- "Patronato del Pavellón Alemán de Barcelona de Mies van der Rohe = Patronat del Pavelló Alemany de Barcelona d'en Mies van der Rohe"**
[Barcelona : el Patronat, 1983]

- QUETGLAS, Josep **"Der Gläserne Schrecken = Imágenes del Pavellón de Alemania"**
Barcelona: Universitat Politècnica de Catalunya, Escola Tècnica Superior
d'Arquitectura de Barcelona, Departament de Composició Arquitectònica,
Secció Història, [199-?]
- QUETGLAS, Josep **"Imágenes del pabellón de Alemania : der Gläserne Schrecken"**,
introducció Rafael Moneo, Montréal : Section b, 1991
- SCHLOMOFF, Jérôme **"Mies van der Rohe : Barcelone = Barcelona : [stenope
d'architecture = estenopec d'arquitectura]"** / [texte: Gloria Picazo]
[Barcelona]: Fundació Mies van der Rohe : Col·legi d'Arquitectes de
Catalunya, Demarcació de Barcelona : Institut Français de Barcelone, cop.
1996
- SOLÀ-MORALES I RUBIÓ, Ignasi de **"Mies van der Rohe: el Pavellón de
Barcelona"** / Ignasi de Solà-Morales, Cristian Cirici, Fernando Ramos
Barcelona : Gustavo Gili, cop. 1993
- "[Reconstrucció del pavelló de Mies a Barcelona] : Dossier"**
- "The Barcelona pavillion [Enregistrament vídeo]"** / written and directed by
Dennis L. Dollens, Ronald Christ, [U.S.A.] : Lumen, cop.1990
1 videocassette [VHS] (18 min) : b/n i col.(PAL), so
- DIVERSOS AUTORS, **"Arquitectura del Moviment Modern. Registre Docomomo
Ibèric. 1925-1965"**,
- DIVERSOS AUTORS, **"Registre d'arquitectura Moderna a Catalunya, 1925-1965"**
COAC, Departament de Cultura i Departament de Política Territorial i Obres
Públiques de la Generalitat.

3. NORMATIVA

3.a. El monument. Definició i delimitació

Es considera bé cultural d'interès nacional, en la categoria de monument històric, d'acord amb el que disposa la Llei 9/1993 del patrimoni cultural català, l'anomenat Pavelló Alemany, situat a l'Avinguda Marqués de Comillas s/n de Barcelona (Barcelonès).

El Pavelló Alemany va ser realitzat per Ludwing Mies van der Rohe amb motiu de l'exposició internacional de 1929, celebrada a Barcelona. L'edifici actual, rèplica del que va ser desmantellat els anys 30, va ser reconstruït el 1986 pels arquitectes Ignasi de Solà Morales, Cristian Cirici i Fernando Ramos, mitjançant contactes nacionals i internacionals per tal d'assegurar les màximes garanties de rigor científic.

Es tracta d'un edifici d'una planta amb coberta plana recolzada en pilars de sustentació, la singularitat del qual rau en la seva concepció com un espai continu i ininterromput entre exterior i interior. Aquest espai es canalitza d'una manera fluida mitjançant plans divisoris que mantenen una relació constant entre espai canalitzat i espai circumdant, dins d'un concepte personal de neoplasticisme que resol els problemes de recerca volumètrica mitjançant creacions espacials.

Una característica que impressiona de l'edifici és la qualitat i la combinació dels materials emprats. Marbre i vidre, i també aigua, com a superfícies bàsiques, l'hi donen caràcter. El travertí romà forma els murs definitoris, acompanyat del marbre verd dels Alps i de l'ònix. El vidre, en grans superfícies de diferents colors i textures, verd, gris, esmerilat o transparent, contribueix a accentuar la continuïtat espacial. Cal afegir els efectes de lluentor dels revestiments exteriors d'acer cromat i el reflex de les aigües dels estanys, un d'ells recobert de cristallina negra.

Es considera monument:

- La totalitat de l'edificació, tal com s'ha descrit.
- El seu subsòl.

3.a.1. Criteris d'intervenció

D'acord amb el que estableix l'article 35.1 de la Llei 9/1993, del patrimoni cultural català, qualsevol intervenció en un monument històric ha de respectar els criteris següents:

- a) La conservació, la recuperació, la restauració, la millora i la utilització del bé han de respectar els valors que van motivar la declaració, sens perjudici que pugui ésser autoritzat l'ús d'elements, tècniques i materials contemporanis per a la millor adaptació del bé al seu ús i per a valorar determinats elements o èpoques.
- b) S'ha de permetre l'estudi científic de les característiques arquitectòniques, històriques i arqueològiques del bé.
- c) S'han de conservar les característiques tipològiques d'ordenació espacial, volumètriques i morfològiques més remarcables del bé.
- d) És prohibit de reconstruir totalment o parcialment el bé, excepte en els casos en què s'utilitzin parts originals, i de fer-hi addicions mimètiques que en falsegin l'autenticitat històrica.
- e) És prohibit eliminar parts del bé, excepte en el cas que comportin la degradació del bé o que l'eliminació en permeti una millor interpretació històrica. En aquests casos, cal documentar les parts que hagin d'ésser eliminades.
- f) És prohibit col·locar publicitat, cables, antenes i conduccions aparents en les façanes i cobertes del bé i de bastir instal·lacions de serveis públics o privats que n'alterin greument la contemplació.

3.b. Normativa

3.b.1. Marc legal

- **Llei 9/1993**, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català.
DOGC de 11-10-93
- **Sentència del Tribunal Constitucional 17/1991**, de 31 de gener, en recurs d'inconstitucionalitat promogut per la Generalitat de Catalunya contra determinats preceptes de la Llei 16/1985.
BOE de 25-02-91
- **Decret 15/1990**, de 9 de gener, sobre les **Comissions del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura**.
DOGC de 31-01-90
- **Decret 267/1991**, de 25 de novembre, sobre la declaració dels béns d'interès cultural i l'inventari del patrimoni cultural moble de Catalunya.
DOGC de 20-12-91
- **Decret 102/1994**, de 3 de maig, sobre la composició i el funcionament del **Consell Assessor del Patrimoni Cultural Català**.
DOGC de 11-05-94
- **Decret 138/1994**, de 30 de maig, pel qual s'adeqüen a la Llei 30/1992, de 26 de novembre, els procediments de la competència del Departament de Cultura.
DOGC de 01-07-94

3.b.2. Règim d'autoritzacions del Departament de Cultura

Està regulat pels següents articles de la Llei 9/1993 del patrimoni cultural català:

Article 30. Accés als béns culturals d'interès nacional

1. Els propietaris, titulars d'altres drets reals i posseïdors de béns culturals d'interès nacional estan obligats a permetre:
  - a) L'examen i l'estudi dels béns pels investigadors reconeguts per alguna institució acadèmica, amb la presentació prèvia d'una sol·licitud raonada, avalada pel Departament de Cultura.
  - b) La col·locació d'elements senyalitzadors de llur condició de béns culturals d'interès nacional.
  - c) La visita pública dels béns, en les condicions que siguin establertes per reglament, almenys quatre dies al mes i en dies i hores prèviament assenyalats.
2. Als efectes del que disposa l'apartat 1.c), en la determinació del règim de visites s'ha de tenir en compte el tipus de béns, llurs característiques i, en el cas dels béns immobles, l'informe de l'ajuntament afectat. En casos justificats, el Departament de Cultura pot dispensar, totalment o parcialment, del règim de visites. En el cas dels béns mobles, el Departament de Cultura pot establir, com a mesura alternativa a la visita pública, el dipòsit dels béns en un centre cultural, perquè hi siguin exhibits en els terminis i amb les condicions que siguin establerts per reglament.

Article 33. Planejament urbanístic

1. En cas que un immoble sigui declarat d'interès nacional, els termes de la declaració prevalen sobre els plans i les normes urbanístiques que afecten l'immoble, que s'hi han d'ajustar abans d'esser aprovats o bé, si ja eren vigents abans de la declaració, mitjançant modificació.
2. En el cas dels conjunts històrics, les zones arqueològiques, les zones paleontològiques, els llocs històrics i les zones d'interès etnològic i en el cas dels entorns de protecció de qualsevol bé cultural d'interès nacional, l'ajuntament corresponent ha d'elaborar un instrument urbanístic de protecció o adequar-ne un de vigent. L'aprovació d'aquests instruments de planejament requereix l'informe favorable del Departament de Cultura.

Article 34. Autorització d'obres

1. Qualsevol intervenció que es pretengui realitzar en un monument històric, un jardí històric, una zona arqueològica o una zona paleontològica d'interès nacional ha d'ésser autoritzada pel Departament de Cultura, en el termini que sigui establert per reglament, prèviament a la concessió de la llicència municipal.
2. En el cas de les intervencions en béns culturals d'interès nacional altres que els esmentats en l'apartat 1 i en tots els entorns de protecció, l'autorització del Departament de Cultura només és preceptiva mentre no hagin estat aprovats els instruments de planejament a què fa referència l'article 33.2.
3. Qualsevol projecte d'intervenció en un bé immoble d'interès nacional ha d'incloure un informe sobre els seus valors històrics, artístics i arqueològics i sobre el seu estat actual, i també d'avaluació de l'impacte de la intervenció que es proposa.
4. La potestat del Departament de Cultura a què fan referència els apartats 1 i 2 s'ha d'exercir en el marc dels criteris bàsics i generals fixats per l'article 35 i dels criteris específics que pot contenir cada declaració, sens perjudici del marge d'apreciació discrecional necessari per a valorar en cada supòsit la compatibilitat de la intervenció projectada amb la preservació dels valors culturals del bé.
5. Els ajuntaments han de notificar al Departament de Cultura, simultàniament a la notificació a l'interessat, les llicències urbanístiques que afectin béns culturals d'interès nacional.
6. Si, com a conseqüència del mal estat d'un immoble d'interès nacional, l'ajuntament corresponent ha d'adoptar mesures per evitar danys a tercers, cal que ho comuniqui prèviament al Departament de Cultura, el qual disposa d'un termini de quaranta-vuit hores per a determinar les condicions a què s'ha de subjectar la intervenció.

Article 36. Autorització dels canvis d'ús

Els canvis d'ús d'un monument han d'ésser autoritzats pel Departament de Cultura, amb informe de l'ajuntament afectat, prèviament a la concessió de la llicència municipal corresponent.

4. ANNEX

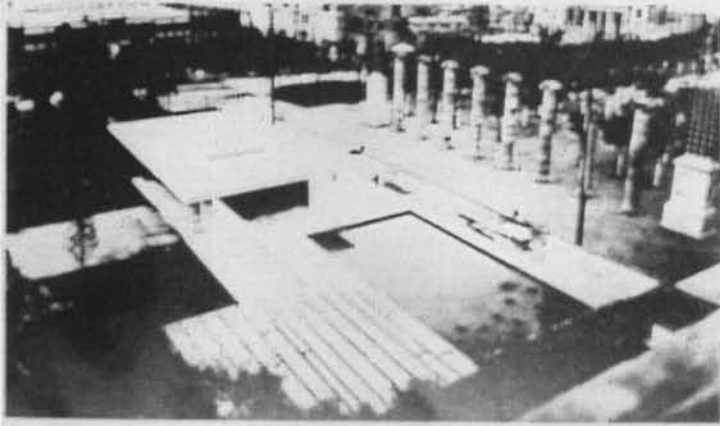
4.a. Documentació planimètrica

Plànol 0 :	Emplaçament	E: 1/2000
Reconstrucció octubre 1982		
Plànol 1	Entorn projectat	E: 1/1000
Plànol 2	Emplaçament	E: 1/200
Plànol 3	Planta mobiliari	E: 1/100
Plànol 4	Seccions longitudinal i transversal	E: 1/100
Plànol 5	Detalls fusteria metàl·lica	E: 1/1
Plànol 6	Detalls fusteria metàl·lica lavabo	E: 1/1
Plànol 7	Esquema del tallat del marbre	E: 1/20
Plànol 8	Referència del tallat del marbre	E: 1/100
Plànol 9	Paviment	E: 1/50 i E: 1/100
Plànol 10 :	Estructura dels pilars	E: 1/1 i E: 1/10
Plànol 11 :	Planta forjat coberta	E: 1/20
Plànol 12 :	Planta forjat coberta	E: 1/20
Plànol 13 :	Planta forjat coberta	E: 1/20
Plànol 14 :	Planta forjat coberta	E: 1/20
Plànol 15 :	Planta forjat coberta	E: 1/20
Plànol 16 :	Secció A-A'	E: 1/20

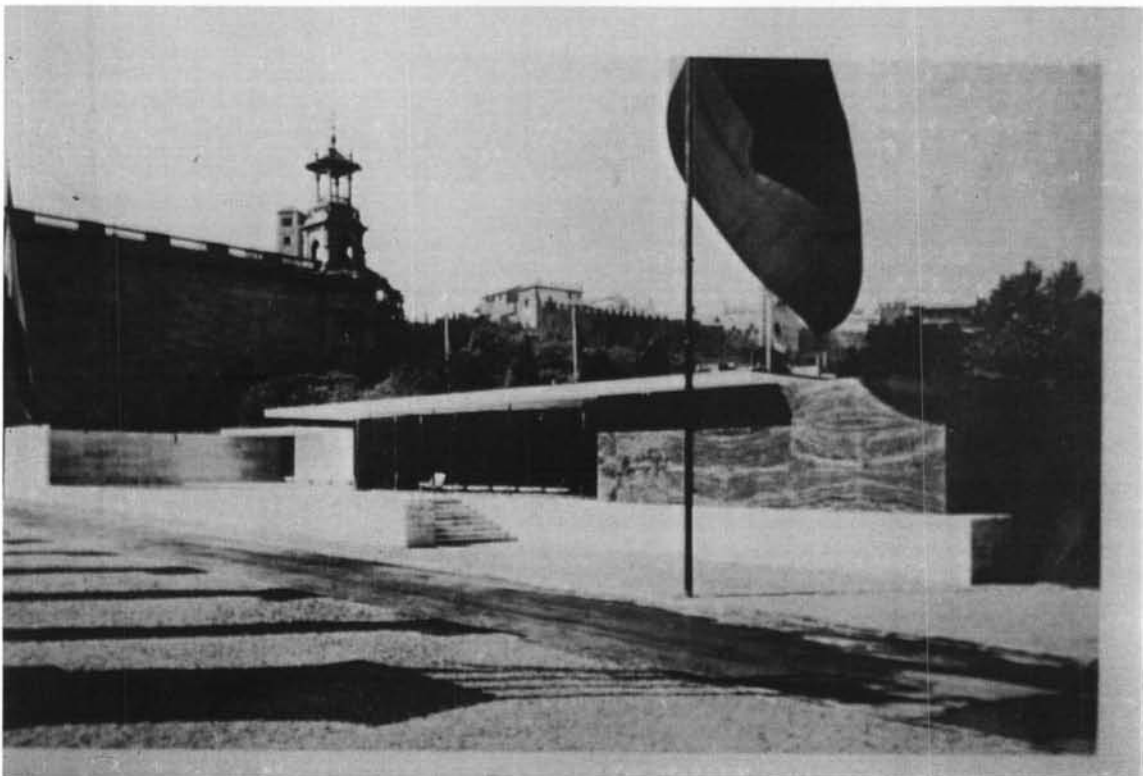

4.b. Documentació fotogràfica

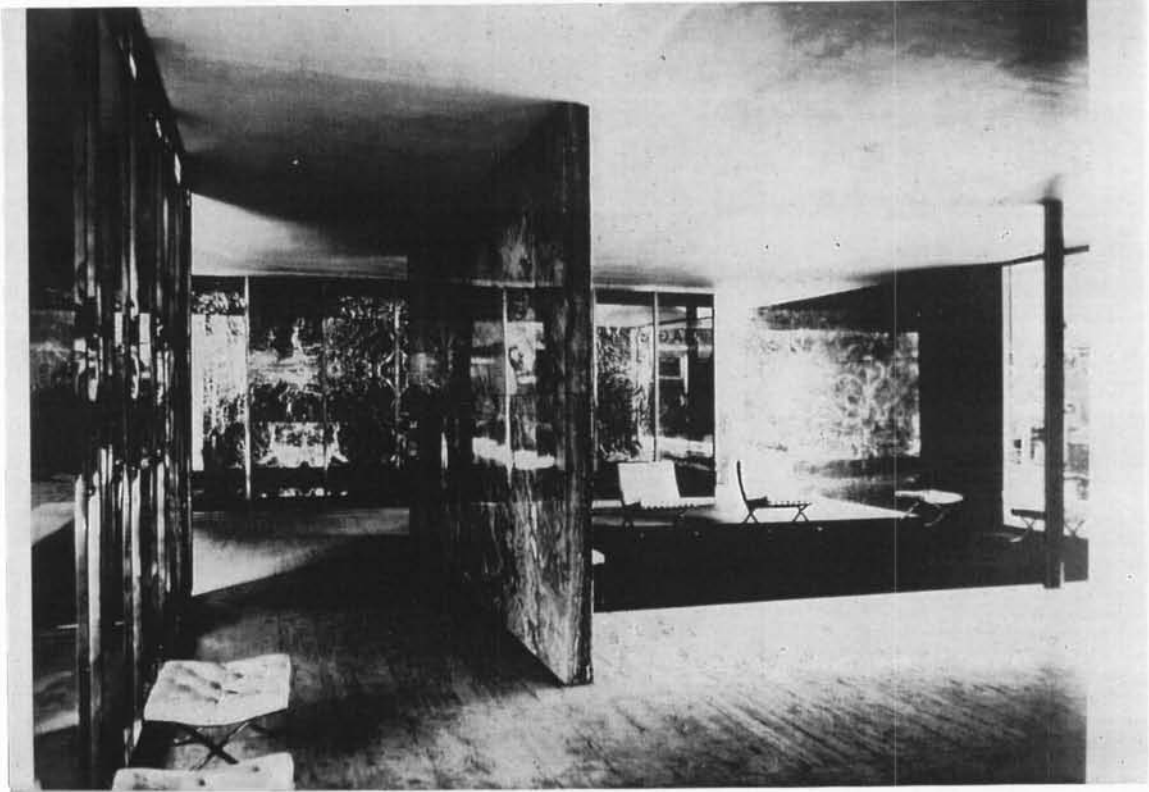
Arxiu càtedra composició ETSAB 1929	fotografia 1
Arxiu històric del COAC	fotografia 2
Arxiu Fundació M.V.D.R. – BCN	fotografia 3
Actuals	fotografies 4 a 26

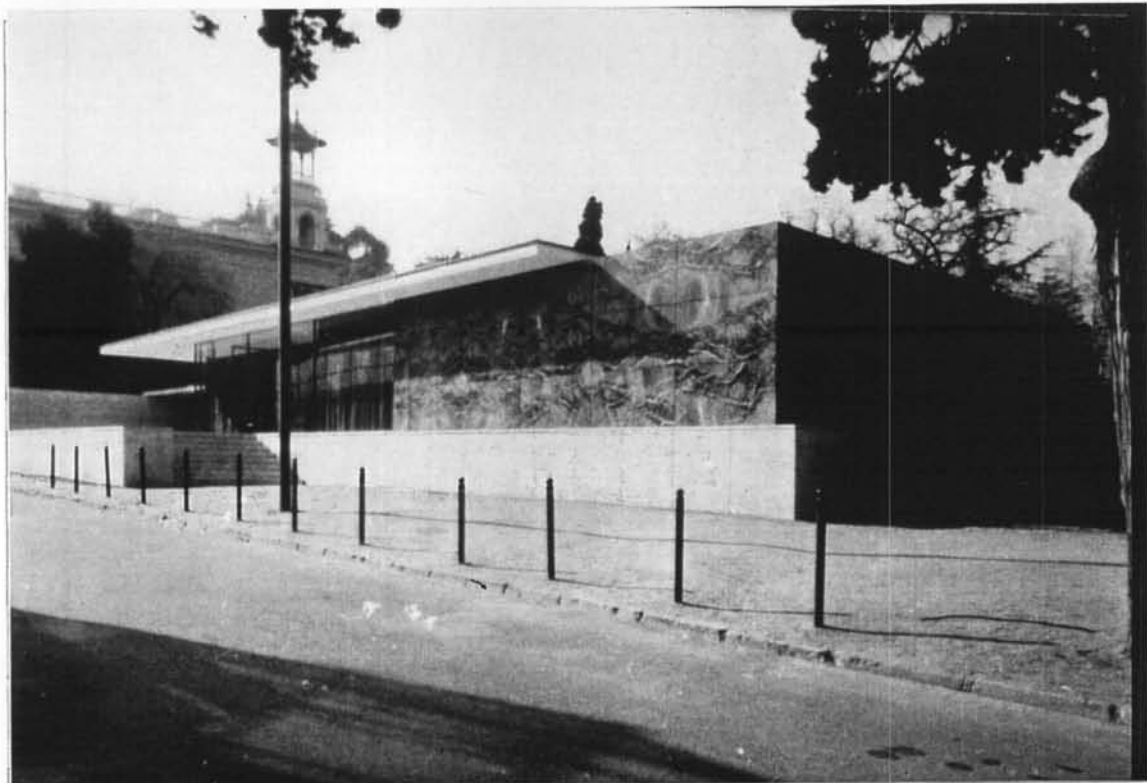
1

2

3

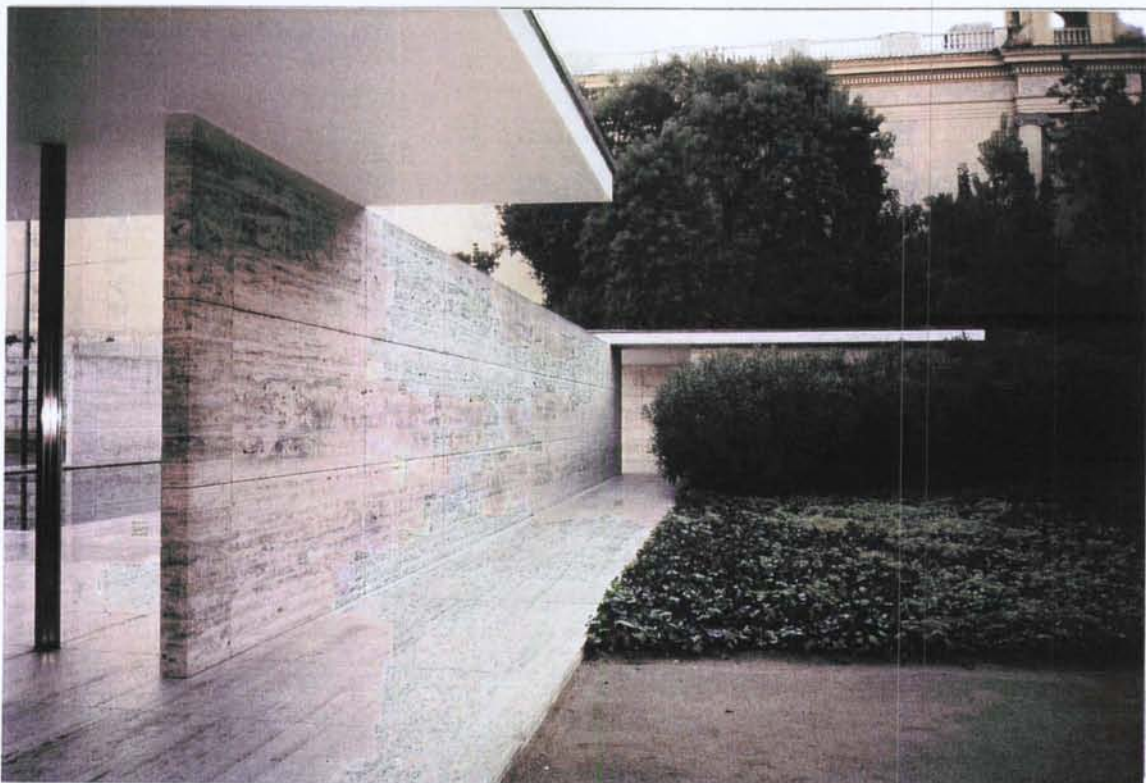
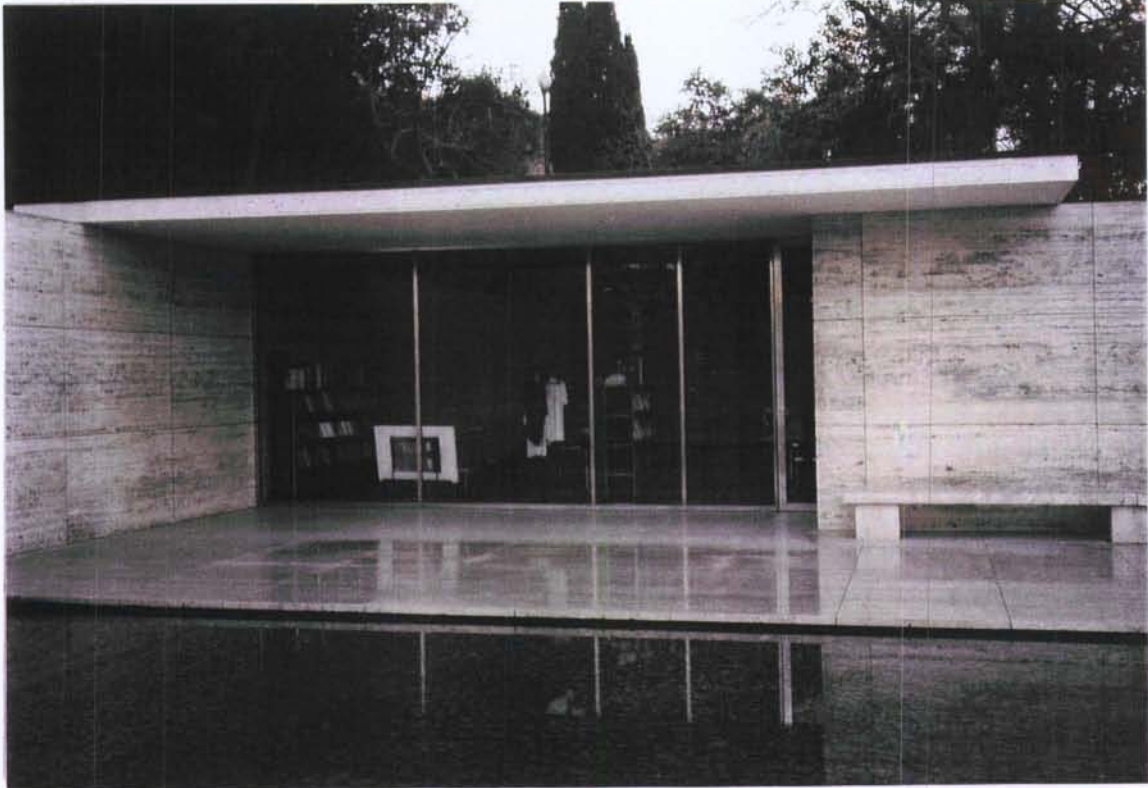
4

5

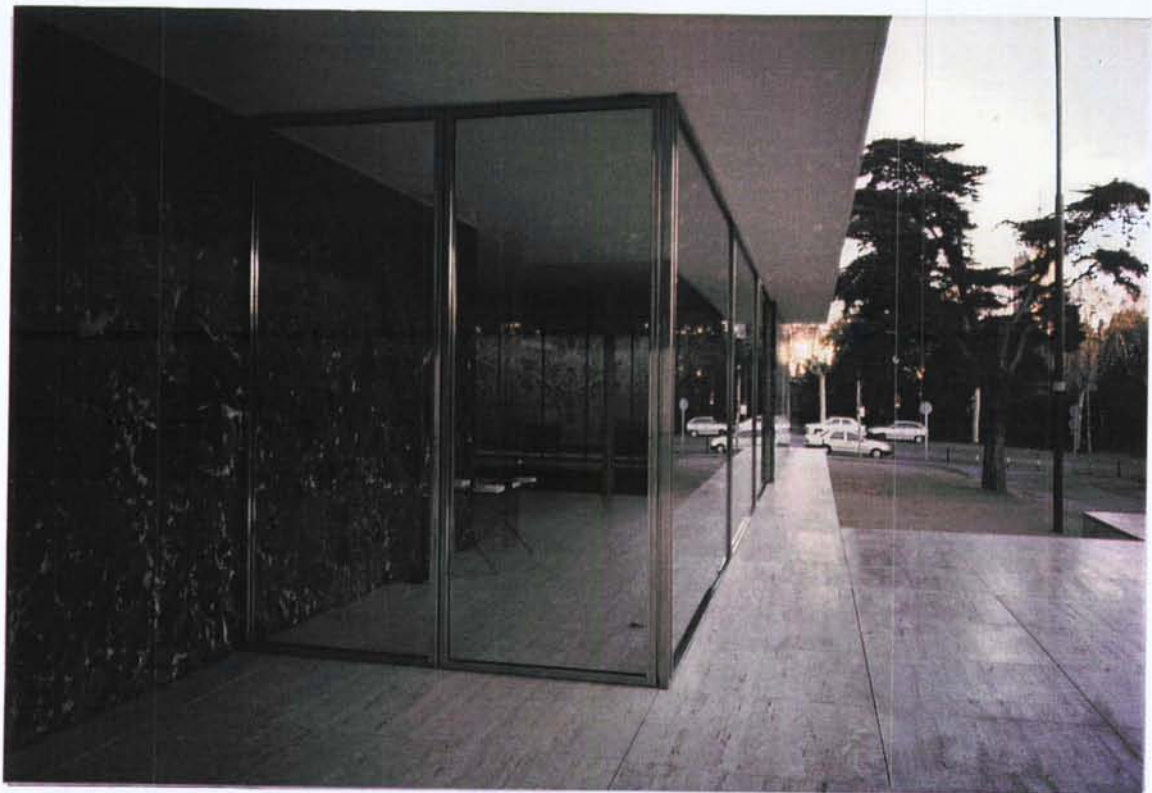

6

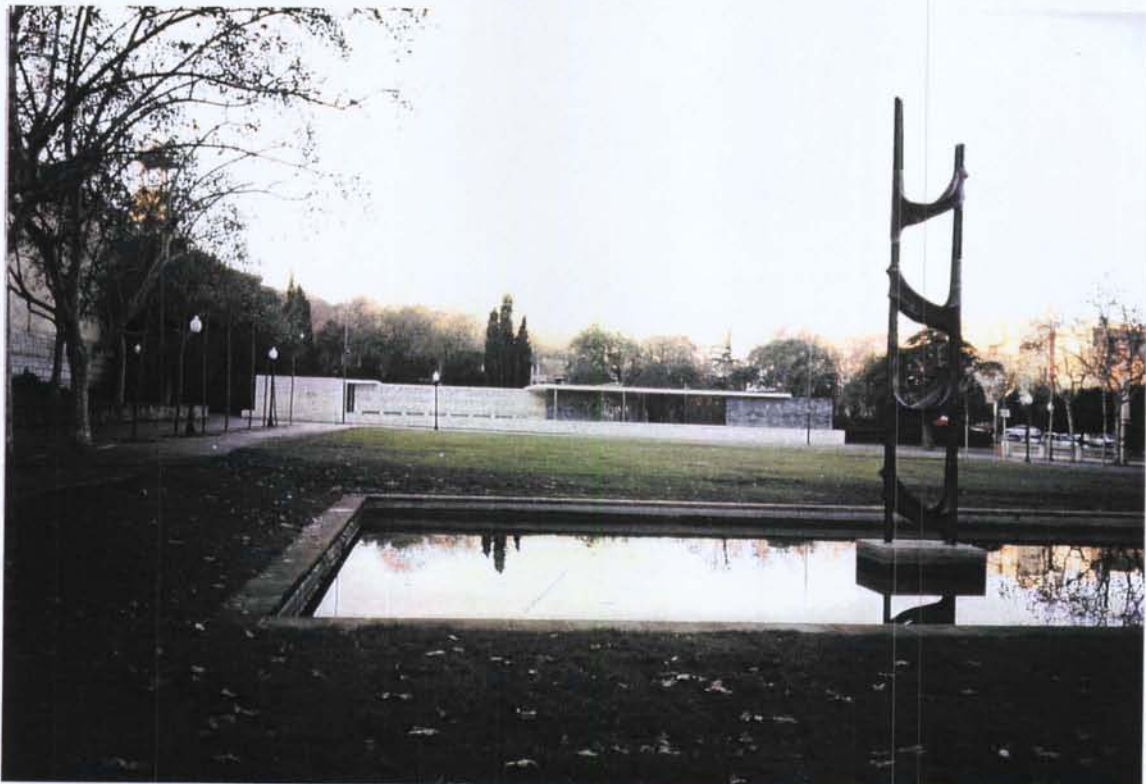
9

10

11

12

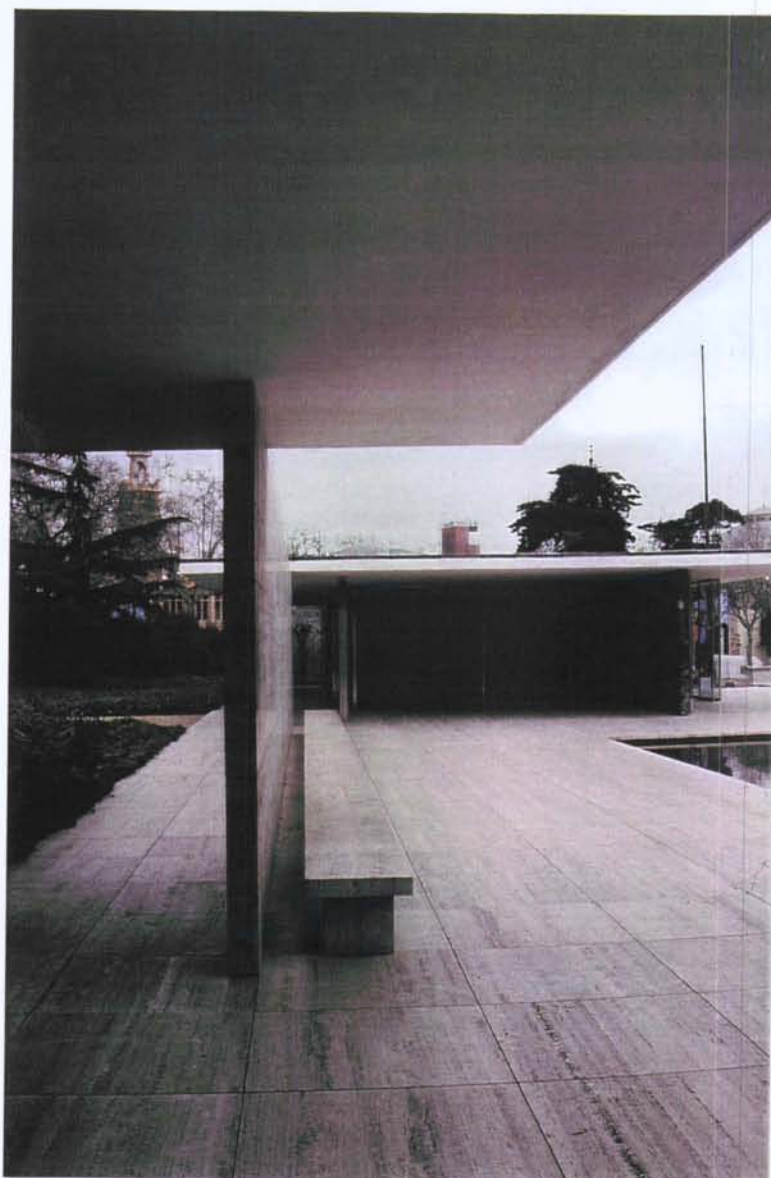

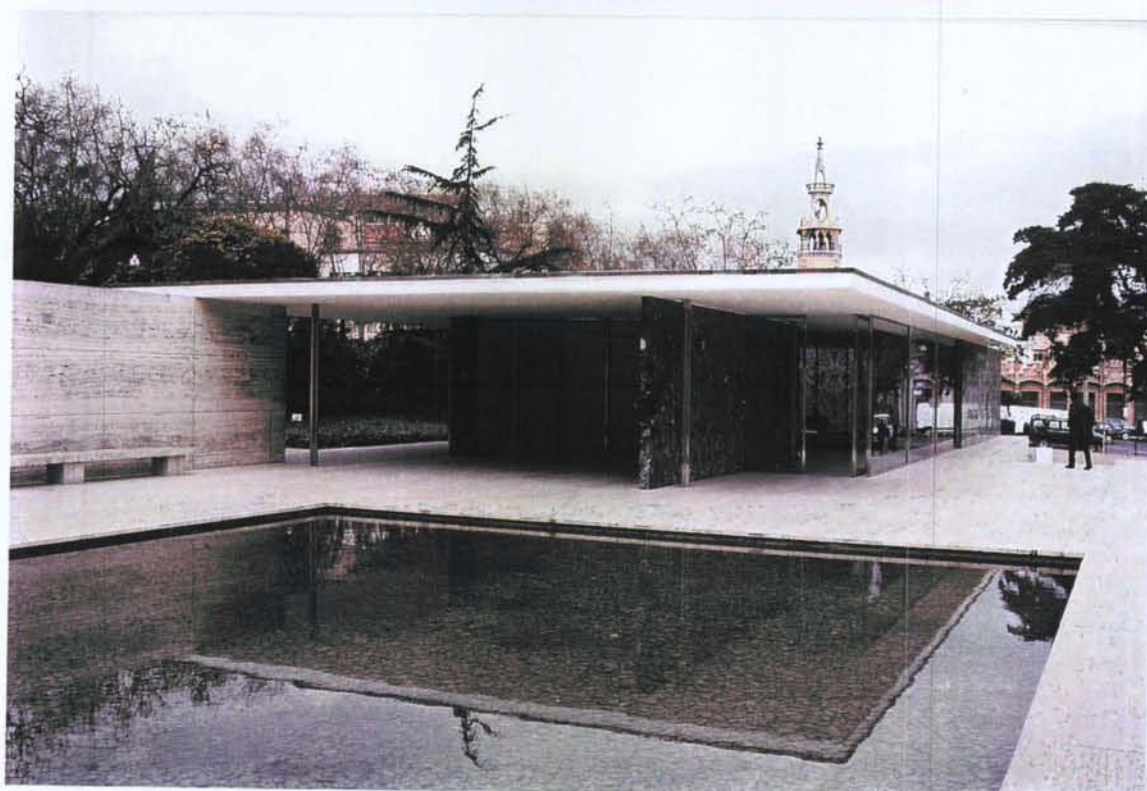
13

14

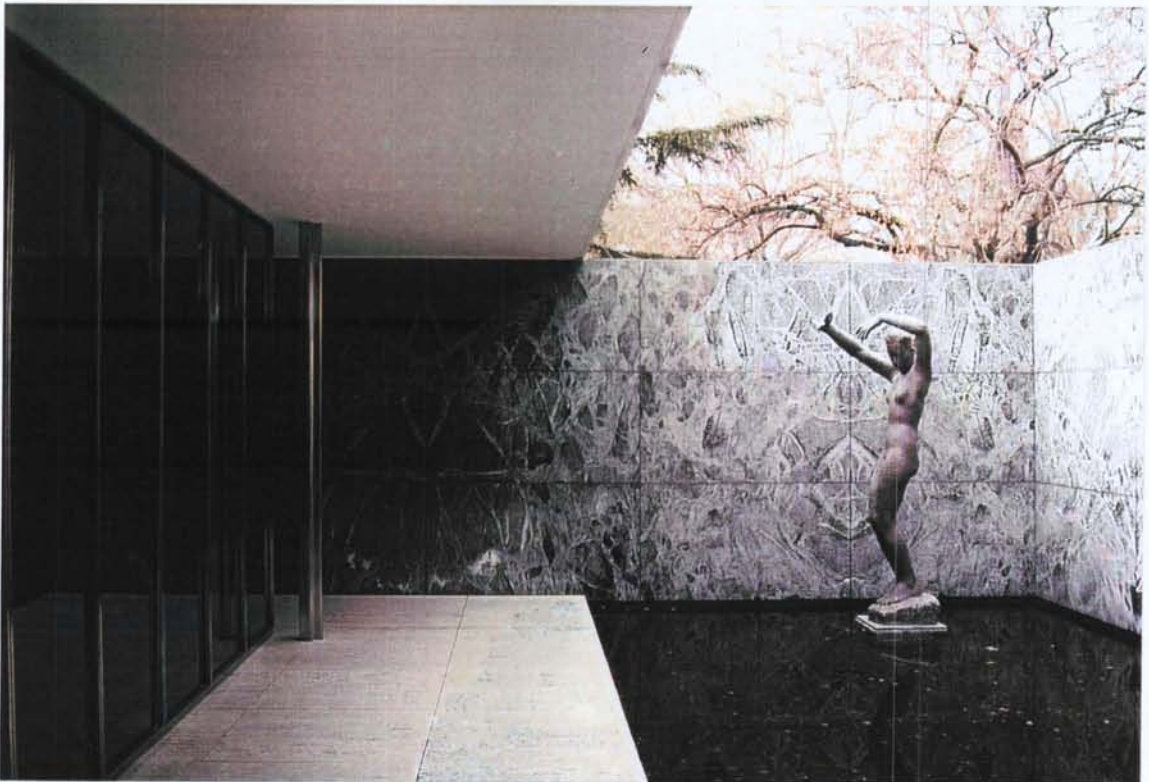
15

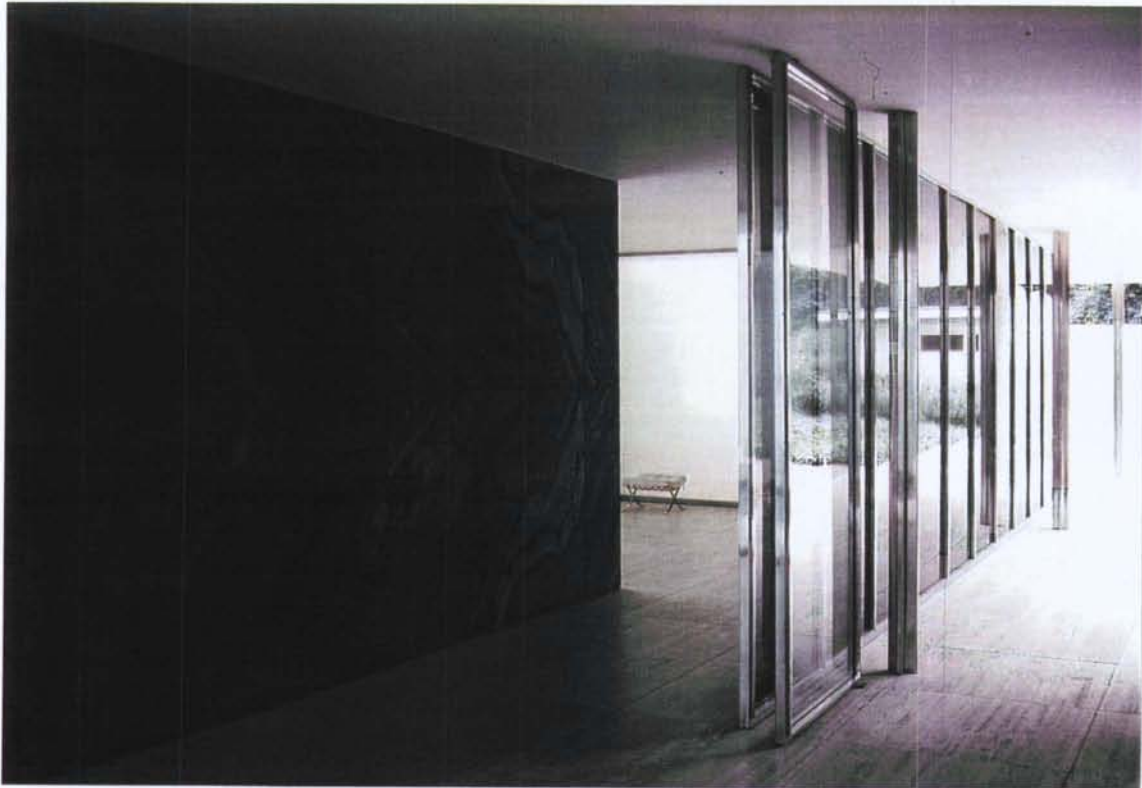
16

17

18

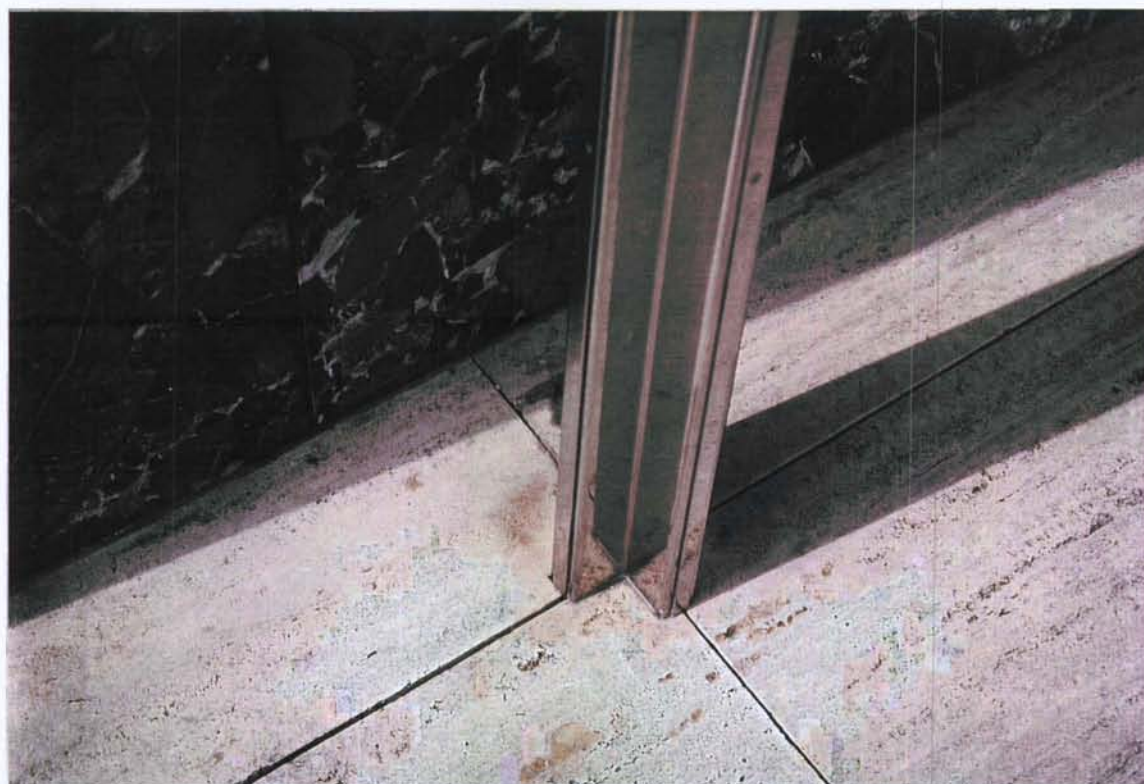
19

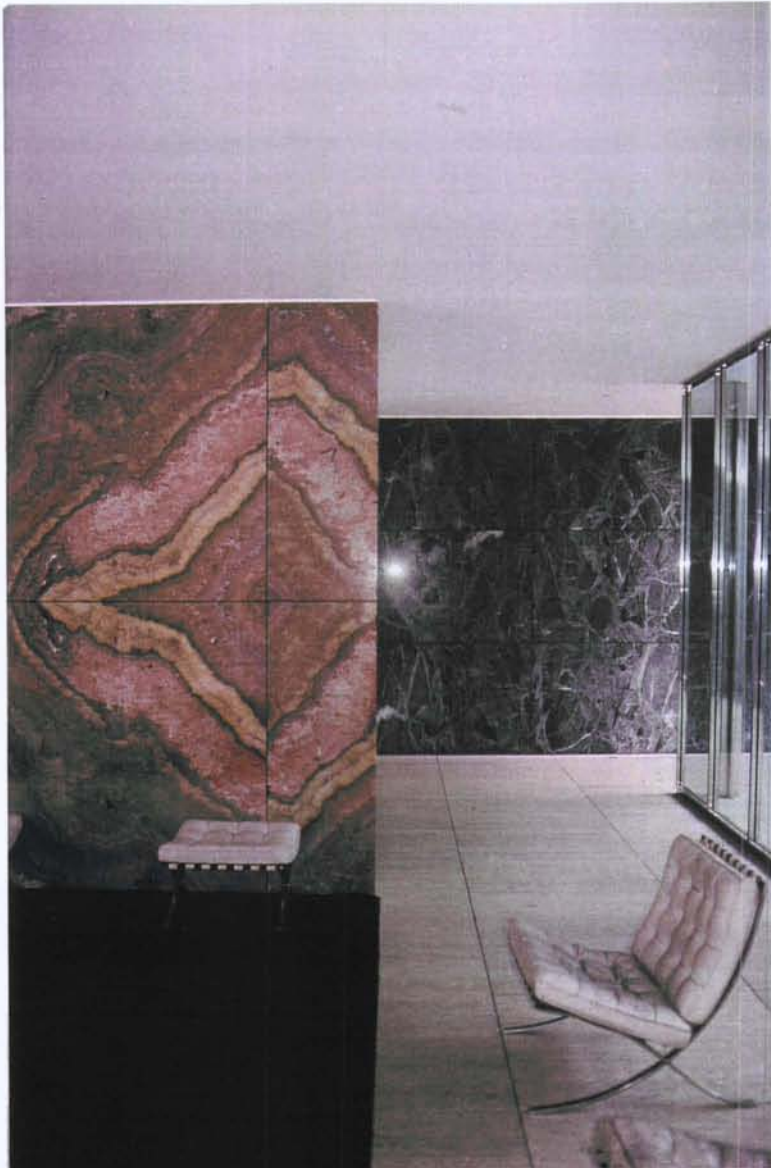
20

21

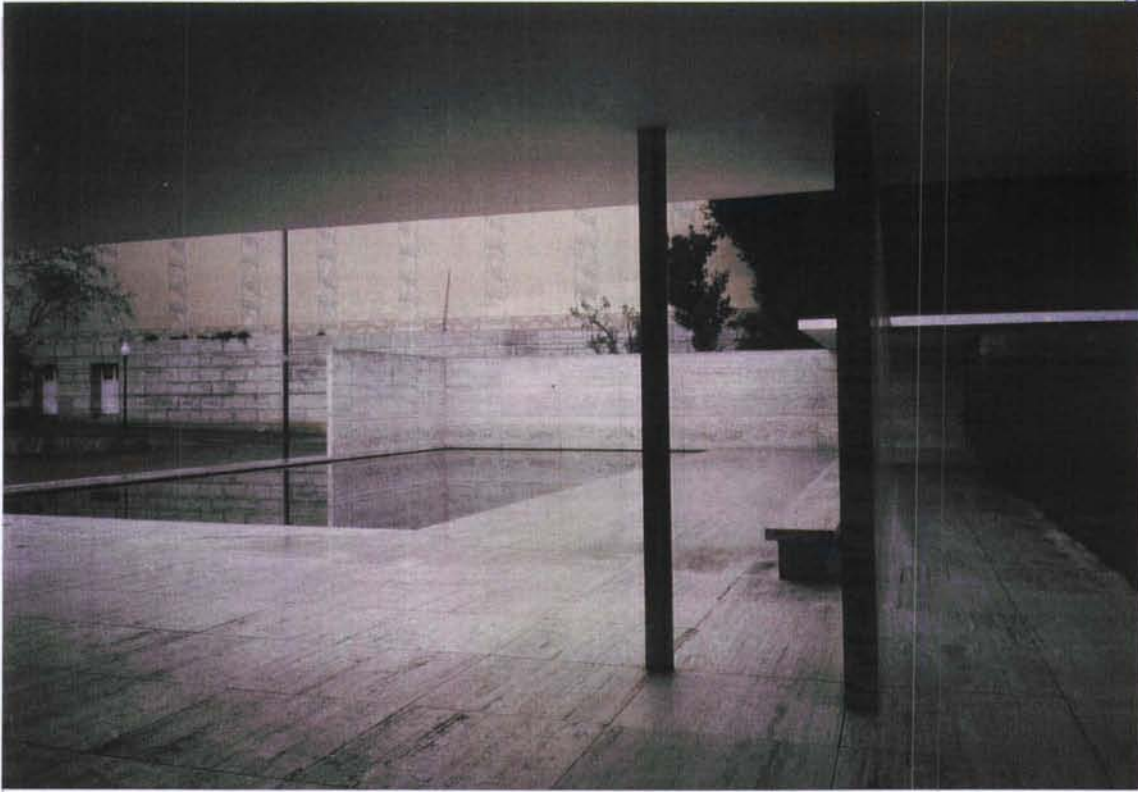
22

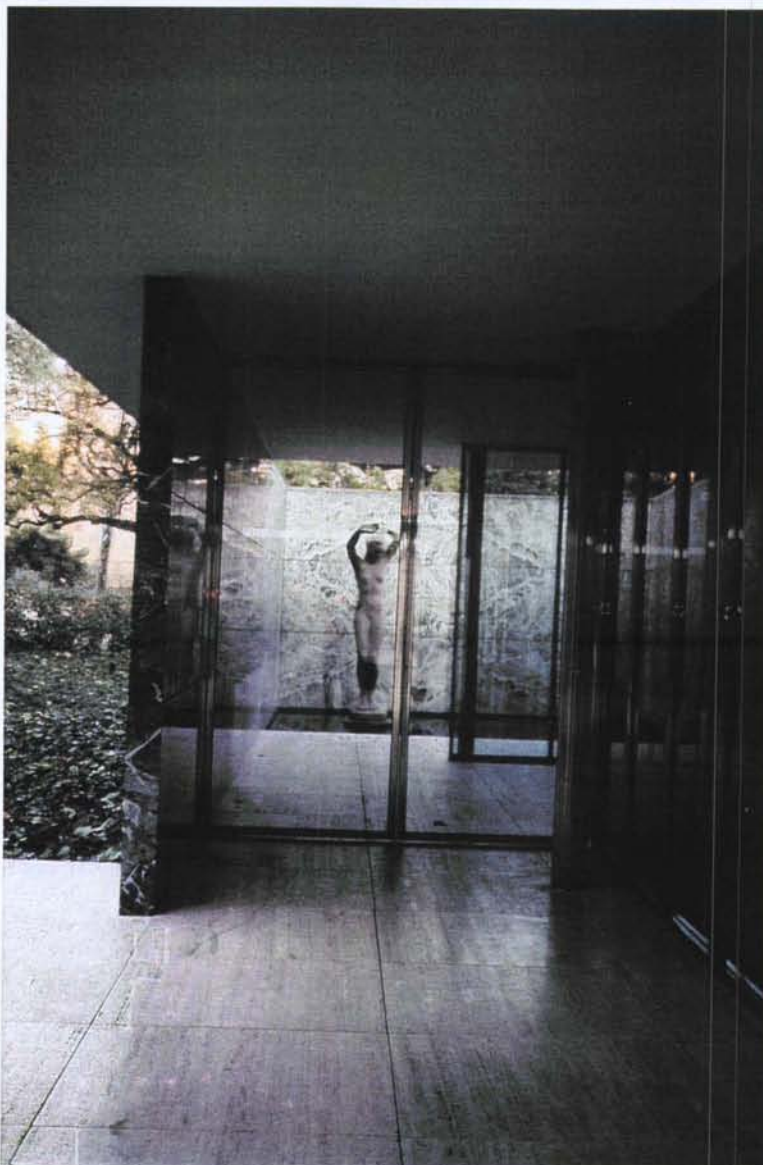
23

24

25

26

L'expedient de declaració de bé cultural d'interès nacional, en la categoria de monument històric, del **Pavelló Alemany, a Barcelona** (Barcelonès), ha estat redactat per la Direcció General del Patrimoni Cultural a través del Servei del Patrimoni Arquitectònic i amb la col·laboració del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya.

- Direcció: Antoni Navarro i Cossío
Cap del Servei del Patrimoni Arquitectònic
- Mariona Abelló i Sala
Cap de la Secció d'Inspecció Tècnica (SPA)
- Coordinació: Mariona Abelló i Sala
Cap de la Secció d'Inspecció Tècnica (SPA)
- Redacció: Xavier Llobet i Ribeiro, arquitecte
Mariona Abelló i Sala, arquitecte (SPA)
Carme Gallo Baratas, historiadora de l'art (SPA)
- Gestió: M. José Ruíz Ortega (SPA)
- Planimetria: Arxiu COAC
Ajuntament de Barcelona
Servei del Patrimoni Arquitectònic
Diferents autors
- Fotografia: Xavier Llobet i Ribeiro, arquitecte
Mariona Abelló i Sala, arquitecte (SPA)
Arxiu COAC
Arxiu càtedra composició ETSAB

Barcelona, abril de 2000
/jd